

10 July 1936
Beal

Ἡ Σάνθη ὄφειλε τὴν ἑπάρξει τῆς εἰς μίαν καταστροφῆς. Ἄν δὲν κατεστράφητο ἢ Γεντί, δὲν θὰ ὑπῆρχε σήμερα ἡ πόλις, ἡ Ξακουστή γὰρ τὰ εὐγενῆ καὶ τὰ πλούτῳ τῶν χαλιῶν τῆς καὶ γὰρ τὴς ὄμοιες γυναῖκες τῆς.

Ἡ Σάνθη ἀναπτύσσεται πάνω στὶς πλαγὰς τῆς ὄροσειρᾶς τῆς Ροδόπης χωρὶς κανένα χαλιόν. Ὡς πόλις δὲν παρουσιάζει θέματα ἑξαρετικῶ ἑνδιαφερόν ἂν ἑξαρέση κανεὶς τὸ γραφικὸ θέματα τῆς ἀμφιθεατρικῆς τῆς ἐπεκτάσεως. Ὅλη ἡ κληρονομία τῆς περιόριζεται εἰς τὰ οὐράδια καὶ κάτω ἀπὸ τὸν μεγάλο πλάτανον τοῦ Γενί Τζαμί. Στὰ πάντα καταλήγουν οἱ καπνεμποροὶ, οἱ καπνοπαραγωγοὶ ντόπιοι καὶ πρόσφυγες. Οἱ Τούρκοι χωρικοὶ, λιγώτερο σπάταλοι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, προτιμοῦν τὴν ἱερὴ σκὰ τοῦ αἰανοβίου πλατάνου τοῦ Γενί Τζαμί ποὺ δεσπόζει τῆς κεντρικῆς πλατείας τῆς πόλεως. Κάτω ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον αὐτοπλάτανον, οἱ σαρκοκόφοι Τούρκοι μὲ τὴς περιποιημένους γενεάδες καὶ τὴ θυμοσφαιρική διάθεσι, μαζεύονται τὰ πρωῖνα καὶ τ' ἀπογευματὰ κ' ἀρχίζουσι μιά συζητήσι, ποὺ δὲν τελειώνει ποτέ.

Κανεὶς δὲν μπορεὶ νὰ ἐννοήσῃ τί συζητοῦν, τί προσπαθοῦν νὰ λύσῃ, στὸ πνεῦμα ποιῶν νόμων τῆς φύσεως προσπαθοῦν νὰ εἰσδύσῃ.

Ὁ καφέξ καὶ οἱ ναργιλέδες δίδουσι τὴν εὐκαρία σ' ἕνα μικρὸ διάστημα, τὸ νόνον ὅμως ἐξ

ἄλλου τὴν διάθεσι τῆς συζητήσεως καὶ τῆς ἐρωτηρίας τῶν ἀνεξηγήτων στοιχησμάτων. Ὅταν δὲν συζητοῦν οἱ Τούρκοι τῆς Σάνθης πηγαίνουσι μετὰ σὴν πόλι χωρὶς σκοπὸ, σὴν νὰ εἶνε καταδρασμένοι σ' αὐτὴν τὴν ποιητικὴν τὸν ἕξει ἀπὸ ποῖα ἀγνωστὴ δύναμις, σὴν νὰ καταδιώκονται ἀπὸ κάποια ἄδικη κατάρα.

Ὅσοι φορὲς ἔτυχε νὰ περάσω ἀπὸ τὴν Σάνθη προσελάθησα νὰ λύσω αὐτὸ τὸ μυστήριον. Προσελάθησα νὰ μάθω ἀπὸ τοὺς ἔρχονται καὶ τοὺς πηγαίνουν τόσο θιαστικά οἱ Τούρκοι, ποὺ περιφέρονται μέσα στὴ καρδίᾳ τῆς πόλεως. Ἄν τὸ κατόρθωσα ὅμως. Ἐκεῖ ποὺ παρακολουθεῖ κανεὶς ἕνα Τούρκο, ἐκεῖ τὸν χάνει ξαφνικὰ ἀπὸ τὰ μάτια του.

Ξαναγυρίζουν γὰρ νὰ ὑπερθεωροῦν κατὰ τὴν γὰρ νὰ λάβουν κάποιον πὺν ἐξέχασαν. Ἄν ἀποκλείεται νὰ ἐνεργουῖν καὶ ἀφῆν διασμούς γὰρ τὴ διαλίτῳσι τῆς συζυγικῆς πίστεως καὶ τὴν ἐξασφάλισι τῆς οἰκογενειακῆς τοῦς εὐτυχίας. Ὅποσὸν ποτε οἱ Τούρκοι τῆς Σάνθης εἶνε ἐργατικώτατοι καὶ προοδευτικοί, ἀποτελοῦν ἕνα στοιχεῖο ἀξιόλογο γὰρ τὴ ζωὴ τῆς πόλεως, εἶνε τιμωτάτα στὶς συναλλαγὰς τοὺς καὶ εὐπειθέστατα στοὺς νόμους καὶ τοὺς προφήτες.

Ἐξακολουθοῦν θέματα νὰ πιστεύουν εἰς τὸν Ἄλλᾳ καὶ τὸν μοναδικὸν αὐτοῦ προφήτην, τὸν Μωάμεθ, ἀδιαφορῶντας ὀλίγελα γὰρ τὴς κανονομίας τοῦ Καμάλ Ἀτατούρκ καὶ τῶν συνεργατῶν του.

Καὶ εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν διατηροῦν μὰ τὰ χαρέματα τοὺς, ἐκτὸς μερικῶν πλούσιων χωρικῶν, ποὺ ἔχουν δύο ἢ καὶ περισσότερες γυναῖκες, εἶνε ὅμως ταπεινῶτα στὴν ἐκτέλεσι τῶν ἐντολῶν τοῦ Κορανίου. Ἀναπαύονται τὴν Παρασκευὴ, πηγαίνουσι συχνὰ στὰ τζαμιά γὰρ νὰ προσκυνήσῃν καὶ πέφτουν σ' ἔκστασι βαθεῖα, ὅταν ἀκούν τὸν Μουεζζίνη νὰ ζητῇ τὴν εὐλογία τοῦ Ἄλλᾳ ἀπὸ τοὺς κηλικούς ἐξώστες τῶν μπαρῶν.

Πολλὲς Τουρκίαι τῆς Σάνθης ἔχουν βγάλε ὅσῳ τὸ φερετζέ καὶ τὰ τσαρτάκια καὶ κάποιον ἀπόγευμα ἐπιτυχῶς ἕνα χότζα πᾶνὸν στὸ ποδήλατο! Δυστυχῶς δὲν στάθηκε νὰ τὸν φωτογραφίσω. Μόλις ἀντίκρισε τὴ φωτογραφικὴ μηχανή, τὰ μάτια του πῆραν τὴ θηριώδη ἔκφρασι τοῦ λάνθρος. Πῆδησε ἀπὸ τὸ ποδήλατο καὶ δὲν ἐνανέθηκε παρὰ μόνον ὅταν ἐπεισθῆκε ὅτι ἤμουν πάρα πολὺ μακρὸν γὰρ νὰ ἐπιθανάσι τὴν εἰκόνα αὐτῆ, τὴν τόσο πρωτότυπὴ καὶ τόσο ἐνδιαφέροντα. Στὴν περιέγραψι αὐτῆ εἰκόνα συνθηκολογήσαν ἢ πρωτόγονη καὶ μαρολαρικὴ τὴν τῆς Ανατολῆς μὲ τὸ γοργὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς τῆς Δύσεως, τὸ παρελθὸν μὲ τὸ παρὸν, ἢ παράδοσις μὲ τὴν πρόοδο, ἢ γραμμικὴ μὲ τὸ πρακτικὸ πνεῦμα.

Ἐξαφανίζεται μέσα στὰ στενὰ σοκάκια, πίσω ἀπὸ τὴς ἀθωρητῆς πόρτες τῶν παμπάλαιων σπιτιῶν μὲ τὸ ξεπλυμένο χρῶμα καὶ τὰ καφραστὰ παράθυρα, πίσω ἀπὸ τὰ ὁποῖα κινουῖται ἀνήσυχτα καὶ φοβισμένα διὸ ἢ καὶ περισσότερο ζευγάρια ὄμοιων ματιῶν.

Πηγαίνουσι πᾶνὸν στὰ σπῆτια τοῦς γὰρ νὰ δώσουν διαταγὰς. Φεύγουσι κα

THE FE

Η Ξάνθη όφείλει την ύπαρξή της εις μίαν καταστροφήν. Αν δέν καταστρέφεται ή Γεντιζέ, δέν θα υπήρχε σήμερα ή πόλις, ή Ξακουστή για τα εύγευκά καπνά της, για τον πλούτον των χαλιών της και για τις ώραιες γυναίκες της.

- AGATHOUPOLITON "AVLAEAS"
- ADRIANOUPOLITON "ORESTIAS"
- CALLIPOLITON "LYSIMACHIA"
- CONSTANTINOPOLITON "ZODOCHOS PIGI"
- GANOCHORITON "OMONIA"
- HERACLITSIOTON "AGIOS GEORGIOS"
- MADYTIOTON "HELLESPONTOS"
- MILLIOTON "ATHENA"
- PROKONISICTON "MARMARAS"
- PROASTIOTON "AGIOS ERMOLAOS"
- RADESTINON "VISANTHI"
- SARANTA EKKLISIO "CARPODEMON"
- SILYVRINON KA PERICHORON
- SKOPINON "ORPHEUS"
- STRANTZALIOTON "AGIOS GEORGIOS"
- THRACIAN

άλλου την διάθεση της συζητήσεως και της έρμηνείας των άνεξηγήτων στοιχασμών. Όταν δέν συζητούν οι Τούρκοι της Ξάνθης πηγαυοέρονται μέσα στην πόλι χωρίς σκοπό, σαν να εινε καταδρασμένοι σ' αυτήν την ποιηή ποός ξερεει από ποιά άγνωστη δύναμη, σαν να καταδιώκωνται από κάποια άδικη κατάρρα.

"Όσε; φορές έτυχε να' περάσω από την Ξάνθη προσελάθησα να λύσω αυτό το μυστήριο. Προσελάθησα να μάθω από ποι έρχονται και ποι πηγαίνου τοσο διαστικά οι Τούρκοι, που περιφέρονται μέσα στη καρδιά της πόλεως. Δέν το κατορθώσα όμως. Έκει που παρακολουθεί κανείς ένα Τούρκο, εκεί τον χάνει ξαφνικά από τα μάτια του.

Έξαφανίζεται μέσα στα στενά σοκάκια, πίσω από τις άθωρηκτές πόρτες των παμπалаίων σπιτιών με το ξεπλυμένο χρώμα και τα καρφαστά παράθυρα, πίσω από τα όποια κινούνται άνησχη και φοβισμένα δυό ή και περισσότερα ζευγάρια ώραιων ματιών.

Πηγαίνου πθανός στα σπίτια τους για να δώσου διαταγές. Φεύγου και Ξαναγυρίζου για να υπενθυμίσου κάτι ή για να πάρου κάτι που έξεχασαν. Δέν άπολείεται να ενεργού και άφωδιασμού; για τη διαπίστωση της συνηκικής πίστεως και την έξασφάλισ της οικογενειακής του εύτυχίας. Όπωσδήποτε οι Τούρκοι της Ξάνθης εινε έργατικώτατοι και προοδευτικοί, άποτελου ένα στοιχείο άξιολογο για τη ζωή της πόλεως, εινε ημιώτατοι στις συναλλαγές τους και εύπειθέστατοι στους νόμους και τους προφήτες.

Έξακολουθού βέβαια να πιστεύου εις τον Άλλάχ και τον μοναδικόν αυτό προφήτην, τον Μωάμεθ, άδιαφορώτα; όλότελα για τις καινοτομίες του Καμάλ Άτατούρ και των συνεργατών του.

Και εινε άληθές ότι δεν διατηρούν κα τα χαρέμα τους, έπτο; μερκών πλούσιων χωρικών, που έχου δυό ή και περισσότερες γυναίκες, εινε όμως τακτικώτατοι στην εκτέλεσι των εντολών του Κορανίου. Αναπαύονται την Παρασκευή, πηγαίνου συχνά στα τζαμά για να προσκνήθου και πέφτου σ' έκστασι θαυμά, όταν άκου τον Μουεζίνη να ζητή την εύλογια του Άλλάχ από τους κυκλικούς έξωστες των μιναρέδιων.

Πολλές Τουρκάλες της Ξάνθης έχου βγάει ώστόσο τό φερετζέ και τα τσαρτσάρια και κάποιο άπόγευμα επέτυχα ένα χότζα πάνω στο ποδήλατο! Δυστυχώς δέν στάθηκε να τον φωτογραφίσω. Μόλις αντίκρισε ιή φωτογραφική μηχανή, τα μάτια του πήραν τη θηριώδη έκφρασι του λάνθηρος. Πήδησε από τό ποδήλατο και δέν Ξανανέθηκε παρά μόνον όταν έπεισθηκε ότι ήμουν πάρα πολύ μακριά για να άποθανάτισω την εικόνα αυτή, την τόσο πρωτότυπη και τόσο ενδιαφέρουσα. Στην περιέργη αυτή εικόνα συνθηκολογούσαν ή πρωτόγονη και μοιρολατρική ζωή της Ανατολής με τό γοργό ρυθμό της ζωής της Δύσεως, τό παρελθόν με τό παρόν, ή παράδοσι με την πρόοδο, ή γραφικότη με τό ροακτικό πνεύμα.